

Romano džaniben

časopis romistických studií | 1 | 2016

Nerecenzovaná část

Dogelas o maro a jiné povídky

*Prozaička Iveta Kokyová se narodila v roce 1972 v Hořicích, nyní žije v Hradci Králové. V roce 1989 se vyučila strojní mechanikou, tuto profesi pak několik let vykonávala, později pracovala jako uklízečka nebo balička. V současné době je pracovní konzultantkou v obecně prospěšné společnosti Tichý svět. Dálkově vystudovala sociální práci na Evangelické akademii v Praze. Externě pracovala v romské internetové televizi Romea TV jako moderátorka a reportérka, dále jako lektorka romského jazyka. Působila osm let jako terénní sociální pracovníce na Magistrátu města Hradec Králové. K povídkové tvorbě v dvoujazyčné verzi ji přivedla až romistka Hana Syslová. V roce 2011 debutovala povídkou „Krásná noc“ (v časopise *Romano vodi*). Její povídky byly publikovány na serveru Romea.cz a byly také zařazeny do sbírky *Otcův duch a jiné pohádky* (2012)¹ a do německého sborníku *Roma-Autoren erzählen – Kurzgeschichten und Gedichte aus Ungarn, Tschechien und der Slowakei* (2013)². Dále z její tvorby jmenujme pohádku „Čendeš“, ³ publikovanou v čítance romské literatury (nejen) pro romské žáky – *Rozum(m)ěňt*⁴. Iveta Kokyová je též jednou ze čtyř autorek, jejichž tvorba je zastoupena ve sborníku současné ženské romské prózy *Slunce zapadá už ráno*, vydaném Knihovnou Václava Havla (2014).⁵ Je stálou autorkou pro nakladatelství KHER (zmiňme např. humornou povídku „Imaginární pes / O rukono, so nane“ a vzpomínku věnovanou babičce „Babička a pomeje“), publikovala též v časopise *Kamarádi a A2*. Ve své tvorbě čerpá především ze svého dětství, z příběhů o rodině a autentických zážitků. Ukázka tvorby navazuje na rozhovor otištěný v minulém čísle.⁸*

Lada Viková

1 Tato sbírka je ke stažení zde: <http://www.kher.cz/Eknihy/Nase/duch.pdf>

2 Dostupné z: http://roma-autoren.de/wp-content/uploads/2013/10/Anthologie_Leseprobe.pdf

3 Dostupné z: <http://kher.cz/clanek.php?id=775>

4 Dostupné z: http://www.kher.cz/eknihy_nase.php

5 V příspěvku „Rodina je jen jedna“ (s. 121–133) / „Famelijsa hin ča jekh“ (s. 134–147) v sedmi povídkách vypráví o svém dětství a dospívání.

6 Dostupné z: <http://kher.cz/clanek.php?id=220>

7 Dostupné z: <http://kher.cz/clanek.php?id=550>

8 Viková, L. 2015. Nekbareder hin te džanel te bičhavel pes andre sako situacija upre kijo ňebos! / Nejdůležitější je umět se v každé situaci obrátit o pomoc k nebesům! Rozhovor s Ivetou Kokyovou. RDŽ (2), 141–158.

Dogelās o maro

„Dogelās o maro. Mri čhaj, dža ke baba mareske, pobisterdom le dromeha te cinel. Tajsa hin sombat, maro ņikhaj na dochudava,“ phendās e dajori. „Mamo, mange pes ņikhaj na kamel, kamavas te džal la Ilonkaha pro ihriskos.“ „Dža imar!“

Amara baba furt has buteder maro, has richtimen pro sombat the kurko. Mišlinavas sar oda, hoj la babakro maro has aver šmakos the pacha, oda nekfeder. Thovlas les andro igelitovo šačkos andro kredencos, so avka čudnes pachinelas. Oda maro možno avka pachinelas pal o kredencos. Sar cinavlas miri daj maro, ta mange na šmakinelas, la babatar has šmačneder.

Geļom ke baba mareske.

Avļas mange pre mišļa, hoj dromeha džava pal e sestreņica, pal e Ilonka. Koteroro khatar lakro kher has škola, paš oja škola has ihriskos, kaj pes phirahas te bavinel la loptaha. Geļam pes te bavinel. Časoha pes kija amende pridine but aver čhavore, sar te bi pes thodāmas upre. O časos sig džalas, hoj perdal o bavišagos pobisterdom pro maro. Phendom le čhavorenge, hoj imar džav, the denašavas kije baba mareske.

„So adaj avka nasig keres, mri čhaj, oda khere vareso kerdāl?“

„Na, babo, avļom te mangel maro, miri daj pobisterdās te cinel.“

„Ake le, the sidar denaš khere, mindar avla šišitno.“

Iļom o maro, la baba čumidlom, palikerdom the svižno krokoha denašavas khere. Dromeha khere mange avļas pre mišļa, hoj vaš kada, hoj avav nasig khere, chudava. Furt, sar avļas čujišagos, hoj vareso kerdom, man dromeha khere modlinavas. Pal e pravo sera pre ulica pro hedos terdolas anglal jekh kher baruņi socha.

Ži do adađives na džanav, paš savi socha man modlinavas. Sar pes vičinelas. Pametinav man, hoj vareso likerlas andro vast. Na has perdal mande nič. Angluno has, hoj man has, kaj pes te modlinel vaš kada, hoj avav nasig. La socha likeravas vaš e svato. Andre oda časos mange has jekh, hoj o džene man šledinen pal e bloka, sar banduvav pro klončki the modlinav man. „Devla, čumidav tiro jiloro, de, hoj te na man khere maren, av pre ma lačo. Miro dad mi sovel imar, the mira da mi avel lači dzeka. Amen.“ Na furt has miro modlišagos avri šundo.

Avļom khere, cichoro sar mišocis, o maro thodom pro kredencos the našilom andro đeko kher. O dad pre bacht sovelas the e daj rajbinelas andre kupeļka o grati, pre bacht na dikhle, kana avļom khere.

O modlišagos has avri šundo.

Došel chléb

„Došel nám chleba. Holka moje, skoč k babičce, popros ji o něj, zapomněla jsem ho cestou koupit. Zítra je sobota a chleba nikde neseženu,“ řekla maminka. „Mami, mně se nechce, chtěla jsem jít s Ilonkou na hřiště.“ „Běž už!“

Naše babička měla vždycky chléb v zásobě, na víkend byla připravena. Přemýšlela jsem, jak je možné, že babiččin chléb vždycky jinak chutnal a voněl, byl prostě ten nejlepší. Skladovala ho v igelitovém sáčku, v kredenci, která měla svou specifickou vůni. Možná byl nasáklý vůní její kredence. Chleba, který kupovala maminka, mi ani tolik nechutnal, od babičky byl chutnější.

Vydala jsem se k babičce.

Napadlo mě, že se cestou zastavím za sestřenkou Ilonkou. Kousek od jejich domu byla škola a u školy hřiště, kam jsme si chodily hrát s míčem. Zašly jsme si tam i tentokrát. Postupně se k nám přidala spousta dalších dětí, jako bychom byly domluvené. Čas tak rychle letěl, že jsem pro samé hraní na chleba zapomněla. Rozloučila jsem se s dětmi a utíkala k babičce.

„Co tu děláš tak pozdě, holčičko, to jsi zase doma něco provedla?“

„Ne babičko, přišla jsem poprosit o chleba, maminka zapomněla koupit.“

„Tu máš a honem utíkej domů, za chvíli bude tma.“

Popadla jsem chléb, babičce dala pusu, poděkovala a svižným krokem uháněla domů. Cestou jsem si uvědomovala, že za pozdní příchod dostanu doma výprask. Vždy, když na mě přišel pocit provinění, jsem se cestou domů modlila. Po pravé straně ulice vysoko na kopci stála před jedním domem kamenná socha.

Do dnešního dne nevím, u jaké že sochy jsem se to modlila. Jak se jmenovala. Pamatuji si, že něco držela v ruce. Nebylo to pro mne podstatné. Podstatné bylo, že jsem měla kde vykonávat rituál za pozdní příchody. Sochu jsem považovala za svatou. V té chvíli mi bylo úplně jedno, že mě sousedi zpoza okna sledují, jak klečím a modlím se. „Pane Bože, líbám tvé srdíčko, prosím, ať doma nedostanu výprask, smiluj se nade mnou. Ať táta už spí a máma ať má dobrou náladu. Amen.“ Ne vždy byla má modlitba vyslyšena.

Přišla jsem domů, potichu jako myška, chléb položila do kredence a zmizela do pokojíčku. Táta našťěstí spal a máma prala prádlo v koupelně, díky Bohu nevěděli, kdy jsem dorazila.

Modlitba byla vyslyšena.

O Romňija

Predžav kolonijaha khatar o Roma. Avri lınaj, imar kija ratate, baro keradipen. O kham labarel sar rozlabardo bov. Dikhav – anglal o kher pre lavkica bešen trin džuvla. Pijen peske kavica, pijen cigarekli the keren važne muja. Duj phureder the jekh terneder. Gelom kija lende the chudlam peske te del duma. Dahas duma sar so furt, so tadam, so kampil te pratinel, ko prekhelđas o love pro automata, ko pes halasinelas, ko so rado chal. Chudle pes o romňija te ašarel maškar peste: „Me sar džav pre haca te čuchinel o pokrovca, ta lamozišalon, mange jekh the te jevende, ta musaj te aven žuže. E phuv sako dıves tele khosav. Na starčinav pal lende te pratinel.“ Aver phenel: „Me sar lenge tavav, ta o vasta mange čumiden. Igen peske avri kiden o chaben. Mro rom chal ča feder chaben, na kamel žirošno, o čhavore ča pal o gulo džan.“ E trito phenel: „Me sar chav, pijav the dikhav pre televiza, ta na šmejinel mange ņiko andro kher te phirel upretele, bo savoren čhivav avri, tu tuke mišlines, hoj mire čhave chan markarso? Ta kaj! Pišot siroha holo na chana, musaj paše te avel mas, lačo žirošno bučkocis.“ Ča šunavas, so den duma o Romňija.

Ča kavka lendar phučlom: „Romňale, kamlomas bi te džanel, či tumenge tuma-re roma phenen, hoj tumen kamen?“ O Romňija pre peste dikhle the chudle te asal. Ča dikhavas pre lende, na džanavas, soske asan. „Amenge na musaj te phenen o roma: ‚Kamav tut.‘ Kana pre amende keren vika the košen, džanas, hoj amen kamen. Kana amenge phenen: ‚Tu nakhorol‘, džanas, hoj amen kamen. Kana amen hijabučka hijaba maren, amen džanas, hoj amen kamen. Kana amendar keren čušaga, amen džanas, hoj amen kamen. Čujinas jileha. Amenge na musaj sako dıves te phenel: ‚Kamav tut.‘ Amen džanas peskro. Ale... ala terne imar dživen aversar. Oda so ajci but dikhen pro televizoris pro zakamade filmi. Jon kamen te šunel zakamade lava.“

E phureder Romňi chudlas te del duma, sar has terňi the phirelas peskre romeha: „Ta kaj, čhaje, me bi man ladžandılomas anglal o džene, te bi mange o rom phenelas zakamade lava. Mek džungalo lavoro mange na phendžas. Sar peha chudlam te phirel, ta pes ladžahas te chudel vastestar. Phirahas odoj, kaj amen ņiko na dikhelas. Sar leha ačhiłom imar te dživel andro jekh kher, ta ņikda šoha man na čumidlas anglal peskri daj, dad abo anglal e pheň. Duj čhon sovavas mra sasaha. Na domukhlas, kaj te sovas andro jekh hađos. Le romeha phirahas andro veš pro kašta, odoj pes kamava-has. Či lınaje či jevende, oda jekh has. Andro veš šaj sikavahas le zajacenge o bulora. Avka avle savore šov čhavore pro svetos,“ chudlas e Romňi te asal.

Sar peske dahas duma, ta o džene predžanas khatar amende. O Romňija kerenas savorendar čušaga: „Hem dikh, sar kaja Romňi phirel, sar medvedzis!“ „Hem dikh, kole Romes save bala, sar phus.“ Te predžalas savo šukar dženo, ta pre savorende vareso rakhenas.

Kamavas len čeporo te cholarel: „Šunen, the phirenas andre škola?“ „Dikh kaja! Tu na sal ajarik, oda hin te dičhol, bo avka dilines phučas.“ „Ta me phiravas, ale ži andre dujto. Džanav man te irinel. Me phiravas mra daha te pratinel ko gadže, vaš kada na phiravas andre škola. Ča te sastı som, buteder mange na kampil,“ phendas e phureder Romňi.

Romské ženy

Procházím romskou kolonií (osadou). Je léto, už se stmívá a je děsné vedro. Slunce pálí jako rozpálená kamna. Zhlédla jsem před domem sedět na lavičce tři ženy. Pijí si kávičku, kouří cigarety a tváří se vážně. Dvě jsou starší a jedna mladší. Přistoupila jsem k nim a daly jsme se do řeči. Téma bylo stejné jako vždycky – co jsme vařily, co je potřeba uklidit, kdo prohrál peníze v automatech, kdo se pohádal, kdo co má rád k jídlu. Začaly se mezi sebou vychvalovat. „Já když se vydám k řece drhnout koberce, tak pak musí zářit. Je mi jedno, jestli je zima, musí být čisté. Každý den stírám podlahu. Nestačím uklízet.“ Jiná říká: „Já když doma uvařím, tak mi za to líbají ruce. Na jídlo jsou moc vybíraví. Můj muž, ten jí jen vybrané jídlo, nechce nic tučného a děti mají rády sladké.“ Třetí povídá: „Já když se najím, napiju a dívám se na televizi, tak mi nikdo nesmí trajdat bytem sem a tam, jinak všechny vyhodím ven. Ty si myslíš, že moje děti snědí cokoli? Kdepak! Pirohy jen se sýrem jíst nechtějí, musí k tomu mít maso, pěkně prorostlé.“ Jen jsem jim naslouchala.

Pak jsem se zeptala: „Prosím vás, zajímalo by mne, zda vám vaši muži říkají, že vás milují?“ Podívaly se na sebe a začaly se smát. Jen jsem na ně nechápavě hleděla, proč se smějí. „Nám přeci naši muži nemusí říkat ‚miluju tě‘. Když na nás křičí a nadávají, víme, že nás milují. Když nám říkají ‚ty nosáčku‘, víme, že nás milují. Když nás bezdůvodně bijí, víme, že nás milují. Když se nám posmívají, víme, že nás milují. Cítíme to v srdci. „Nám nemusí každý den říkat ‚miluju tě‘. My víme své. Ale dnešní mládež žije jinak. To je tím, že koukají na televizi na zamilované filmy. Chtějí pak slyšet zamilované řeči.“

Starší z nich začala vyprávět o tom, jak byla mladá a chodila se svým mužem: „Kdepak, děvče, kdyby mi můj muž před lidmi řekl něco zamilovaného, hrozně bych se styděla. Nikdy mi ale neřekl ani žádné sprosté slovo. Když jsme spolu začali chodit, styděli jsme se držet za ruce. Chodili jsme tam, kde nás nikdo neviděl. Když jsem s ním pak už začala žít u nich doma, tak mně nikdy před svou matkou, otcem nebo sestrou nedal ani pusu. Dva měsíce jsem spala v jedné posteli se svojí tchýní. Nedovolila, abychom my dva spali spolu. Chodili jsme do lesa na dříví a tam jsme se milovali. Jestli bylo léto, nebo byla zima, to nám bylo jedno. Zajícům v lese jsme svoje zadnice mohli odhalovat. A takhle přišlo na svět našich šest dětí,“ začala se smát.

Jak jsme si tak povídaly, procházeli kolem nás lidé. Ženy se všem vysmívaly. „Jen se podívej, jak ta ženská chodí, jako medvěd!“ „Jen se podívej, jaké má ten chlap vlasy, jako slámu!“ I kdyby prošel sebekrásnější člověk, na každém něco našly.

Chtěla jsem je trochu nahněvat: „Poslyšte, a chodily jste do školy?“

„No to se na ni podívejme! Ty nejsi zdejší, co? To je poznat, protože by ses tak hloupě neptala.“ „No, já jsem chodila do školy jen do druhé třídy. Umím se podepsat. Chodila jsem se svou mámou poklízet k Neromům, proto jsem nechodila do školy. Hlavně když jsem zdravá, nic víc nepotřebuju,“ odpověděla starší z nich.

E Verunka

Mek na has pro svetos, the džanavas hoj avela čajori, buterval la dikhavas andro suno. Uliłas sar peršo. Miri famelija has bari, aľe pre savoreste somas korkori. Miro rom kerelas buti ke Praha, avelas khere  a pro sombat the kurko. Naskuši-men de uochto ber engri  haj, so na d anelas so te kerel. Na d anavas la  ha te del te  al, te landarel, na d anavas ni . Per o razos la landard as miri  ester nica, e Lina, d anelas te kerel le  havorenca.

Sar avlas miro rom pal ma andre  pitaľa the sika om leske la Verunka (hin la nav pal e baba), phendas: „Savo  ukar  havoro.“ Mindar odphend om: „Oda nane  havoro, oda  hajori.“ Andro jakha les has japsa, bachtale japsa.

Peskre trine ber endar has nasvali pre epilepsija. Andre  pitaľa has de u tar d ives. O doktoris na kamelas, hoj te avav laha andre  pitaľa, hoj te  aj  ľedinen, so laha keren o neve pra ki. Sar la mukhle andral e  pitaľa, has pre ma  olamen, hoj na somas pa  late. Furt pal late phiravas andre  pitaľa, o doktoris na has rado, bo prekeravas o sas ariben. La  estri kake predavas e ta ka le guľipneha. Has varesave d ivesa,  ikim manca chudlas te del duma.

Ciknorestar, pre la hi rat, keravas le vasteha pro  ekat kerestos pro arakhiben, hoj te arakhel la o Del, the spokojnes te sovel. Kada kerav  i do akana savore mire  havorenge, sar hine dospele,  i adad ives.

Sar d ahas la  haha te cinavel, ta has igen phares. So dikhelas he kamelas, musaj la te avel, te molas he but. Kerelas andre skľepa bengipen, pa ľolas pre phuv,  hivkerlas le pindrenca, le vastenca the kerlas vika. O Kinder jandro the prekvape ije mange na kamplas. Cinavavas len po kartona. Ajci but prekvape ije has la. Igen kamelas cukri lentilki, pal calo kher has  hivkerde.

E bibi, e Li a, andre lakre  tar ber  lake anelas darki, buteder topanki. Has la mo no tranda pari. Na has kaj te thovel.

Has kamarijo no  hajori. Sar d avas pro budaris, mu inelas te avel manca. Furt pes ľikerlas pro vasta. Daralas le d enendar, pa   ikaste na ľikerelas avri. Sar d ahas andro ve , ta has hororis, sar u tarlas pre krak, chudlas te kerel vika. Phiravas laha but andro ve ,  ikim peske na prisikľilas. Davas lake duma bare vimi ľimen paramisi – pal o  iriklo Jojak the aver.

Kecivar pes a hilas, hoj ra i andro soviben phirelas pal calo kher. Le kheres has  tar  toki, va  kada sa zakerdam. Cirdľam avri e kleja andral o vudar, anglal o vudar o stolkos, hoj sar odd ala, te  undol the  aj la zachudas. Pre blaka pre kľamka figimen cingirlini.

Andre  kola has igen god aver, sa d anelas. Andre ochto trida has la vizna-mena ije. Sar pre late avelas e puberta ta imar lake na d alas avka andre  kola. Sako d ives chudelas poznamki. Sar avavas pal e roďi ovsko, e Verunka has garu-ďi, cirdavas la tel o had os abo tel o skamind.

Per o razi, so phirelas andre  ajovna – te mulatinel. La kamaratkaha, la Lenkaha, d anas kamukeri pro  ajos. No,  ajos oda na has. Akorestar e Verunka rado pijel lovina.

Než se narodila, věděla jsem, že to bude holčička, vídávala jsem ji často ve snu. Narodila se jako první. Má rodina byla velmi početná, ale na výchovu jsem byla úplně sama. Muž pracoval v Praze, jezdil domů jen na víkend. Nezkušená osmnáctiletá holčička, která si nevěděla rady. Neuměla jsem ji nakrmit, vykoupat, neuměla jsem vůbec nic. Poprvé ji koupala moje sestřenice Lina, která měla s dětmi zkušenost.

Když za mnou přišel do porodnice manžel a ukázala jsem mu Verunku (dostala jméno po své babičce), pronesl: „To je krásnej chlapeček.“ Má reakce byla okamžitá: „To není chlapeček, je to holčička.“ Měl v očích slzy, slzy štěstí.

Od svých tří let trpěla sekundární epilepsií. Byla v nemocnici čtrnáct dní. Lékař nesouhlasil, abych s ní v nemocnici zůstala, aby mohli sledovat reakci na nové léky. Když jsem pro ni po propuštění z nemocnice přijela, byla na mě naštvaná, že jsem jí nebyla na blízku. Často jsem za ní jezdila na návštěvy, lékař nebyl rád, protože jsem narušovala léčbu. Předávala jsem sestřičce igelitové tašky se sladkostmi. Trvalo pár dnů, než se mnou zase začala běžně komunikovat.

Odmalička jsem jí pravidelně na dobrou noc dělala křížek na čelíčko. Na ochranu, aby v klidu spala a ochraňoval ji Bůh. Tenhle rituál dodržuji u všech svých dětí až do dnešního dne, i když už jsou dospělé.

Nakupování s ní bylo velmi složité. Co viděla a chtěla, to musela mít, nehledě na cenu. Dělala v obchodě strašné scény, lehala si na zem, házela nohama, rukama a křičela. Kinder vejíčko a překvapení v něm nám bylo osudné. Kupovala jsem je po kartónech. Měla naráz tolik překvapení. Milovala lentilky, byly poházené po celém bytě.

Teta Liša ji zásobovala do jejích čtyř let různými dárky, převážně botičkami. Měla jich možná třicet párů. Nebylo, kde je skladovat.

Byla rozmazlené dítě. Když jsem odcházela na záchod, musela jít vždycky se mnou. Neustále se chovala na rukou. Bála se lidí, u nikoho nevydržela. Procházký lesem byly pro ni učiněný horor, stačilo jedno malé šlápnutí na klestí a začala ječet. Vodila jsem ji do lesa tak často, dokud si nezvykla. Vyprávěla jsem jí vymyšlené dlouhé pohádky – O ptákovi Jojákovi a jiné.

Několikrát se stalo, že v noci ve spánku chodila po celém bytě. Ten byl ale ve čtvrtém patře, takže jsme zavedli „přísná bezpečnostní opatření“. Vytažené klíče ze dveří, před dveřmi křeslo, aby bylo slyšet jeho odsunutí, když bude dveře otevírat, a mohlo se včas zasáhnout. Na klice okna pověšená cinkátka.

Co se týče školy, byla velice pečlivá, chytrá, chápající. Do osmé třídy prospívala s vyznamenáním. S příchodem šílené puberty prospěch klesal. Poznámky za nevhodné chování byly denní rutinou. Když jsem se vracela z rodičovských schůzek, bývala Verunka schovaná, tahala jsem ji buď zpod postele, nebo zpod stolu.

Začaly první návštěvy čajoven – dýchánky. S kamarádkou Lenkou se vydávaly údajně na čaj. No, čaj to rozhodně nebyl. Od té doby má Verunka ráda pivo.

E Danuška

E Danuška imar andro per has dzivo, na has odoj korkori, dželinelas pes le thaneha peskre phraloreha. Hin dvojičkendar. Avlas pro svetos pro šov the jepaščon, has na dohordindi. Lakro sastipen has feder sar lakre phraloreskro. Has la but kale huste bala, pal o uliben has mindar ajsi čaj.

Has pañeskro džviros, našti la dochudas avri andral o pañi. O vušta la has fialovo, na kamelas avri, calkom aver sar lakro dvojičko. So lake avelas pre mišla, oda kerelas, na delas peske te phenel, has diliñi, pal savorende has lake pharo. Has dajakro tipos, furt kamelas pal varekaste te bajinel, te likerel le ciknen, te bajinel pal lende, te pratinel the te tavel. Avka šukares delas duma, hoj avla sig daj, has lake mek ča šov berš.

Sar laha predžavas pal e tržnica maškar o Vjetnamca, phučenar mandar: „Tut hin čavoro – o dad Vjetnamcos?“ Mušinavas te asal. Dičholas avri sar cikñi Vjetnamkica.

La čhake kampłas te avel pro svetos sar muršoro, has goreder sar o čhavo. Odoj, kaj pes kerlas nalačhipen, odoj has. Jekhvar linaje has avri pre bar le suseden andro aver kher andro ajsi kheroro koritňačka. Avka lake has pre dzeka, hoj peske la ilas khere. Andre ada pes chudłas lakro bratrancos o Jaruškus. Delas pozor te na la vareko upre chudel. Lačhes džanelas, hoj te bi la koritňačka rakhłomas, ta bi avelas nalačhes. Jekhvar gelom vaš varesoske pro pados, andro kutos dikhłom vareso čudno, darandilom, peršo mange mišlinavas, hoj oda baro mišos. Avlom pašeder the dikhłom – koritňačka. Mindar džanavas, hoj le susedengri. Mušindas odoj te avel but, seraha has šuko čhido phus, phabaj, repaj, šalatos. Has te dičhol hoj e Danuška pal e koritňačka bajinelas, na mukhłas la bokhaha. La koritňačka gelom te del pale le susedenge, radšalile, hoj hiñi pro svetos. E čaj le Jaruškuha šunde peskro.

Sar phirelas andre škola, ta asahas. Sako lav, so ča džalas, phenelas nalačhes. Skušinavas la andral o zemjepisos: „Save amen hin narodne parki?“ Phendās: „Krkonosško nadorno parkos.“ „Save amen hin parki?“ Phendās: „Parki amen hin – javoricke, spiške, debrecinske.“ Pro phučiben, so rado kerel, so la bavinel, phendžas: „Somaris.“ Džanelas te asarel.

Avlas pubertalno časos, čujinelas, hoj džan savore pre late the ñiko la rado na dikhel. Phendās peske, hoj denašela andral o kher, aľe te imar, ta dur. Kamelas andre Amerika (has lakro suno, cikñoratar delas duma, hoj denašela andre cudzina). Kada sa man dodžanglom lakra kamaratkatar, so lake phendās. Džanavas, hoj peske kerel pheras. Sar na avelas khere, chudlom man te daral the paťandilom le lavenge, so phenelas lakri kamaratka. Zbačindom, hoj nane pro than lakre grati the e taška. Chudlom la te rodel... Has ke kamaratka, peršo la garuvlas. Le romeha gelam vaš lake. Andam la khere, somas sar diliñi, avka la mardom, hoj andre peste dikhłom mire dades. Akorestar pre mire čhavo na thodom o vast.

E Danuška na dokerđas e škola, kalestar somas sklamimen. Phenav mange, hoj ñikda nane nasig, vaš kada zoraľes paťav, hoj peske e škola dokerla. Zakamađas pes the ačhilas phari. Adađives hin miri čaj džuvli, lakro suno lake gelas avri, dživel andre Amerika the užarel dujtone čhavoľes.

Danuška byla už v bříšku taková divoška, nebyla tam sama, dělila se o místo se svým bráškou. Je z dvojčat. Narodila se v šesti a půl měsících, byla nedonošená. Zdravotně na tom ale byla mnohem lépe než její bratříček. Měla spoustu hustých černých havraních vlasů, taková slečna hned po narození.

Byla vodní živel, nemohla jsem ji dostat z vody. Rty měla fialové, ale z vody nechtěla, pravý opak svého dvojčete. Co si usmyslela, to udělala, nedala si říct, byla tvrdohlavá, ovšem dokázala se všemi soucítit. Byla mateřský typ, neustále měla potřebu se o někoho starat, chovat miminka, hlídat je, uklízet a vařit. S krásným tónem v hlase vyprávěla, že bude brzo maminkou, a to jí bylo teprve šest let.

Když jsem s ní procházela tržnicí mezi Vietnamci, ptali se mě: „Ty mít dítě – táta Vietnamec?“ Musela jsem se smát. Vypadala jako Vietnamečka.

Měla se narodit jako chlapec, vyváděla větší rošťárny než její bratr. Kde se děla nějaká nekalost, tam byla. Jednou v létě měli sousedé z vedlejšího vchodu na zahradě želvu v takové ohrádce. Natolik se jí líbila, že si ji vzala domů. V této velké akci jí byl nápomocen její bratranec Jaroušek. Hlídal, aby nebyla přistižena při činu. Dobře věděla, že kdybych želvu objevila, bylo by zle. Jednou jsem šla pro něco na půdu, v koutě jsem zahlédla cosi podivného, lekla jsem se, zpočátku jsem si myslela, že je to nějaká velká myš. Přistoupila jsem blíž a – uviděla želvu. Hned jsem věděla, že je sousedovic. Musela tam být dost dlouho, stranou byla poházená suchá tráva, jablka, mrkev, salát. Bylo vidět, že se o ni Danuška starala a nenechala ji hladovět. Želvu jsem šla vrátit sousedům, měli velkou radost, že je na světě. A Danuška s Jarouškem si vyslechli svoje.

Školní léta jsme společně prožívaly s úsměvem. Každé slovo, které jen šlo, to popletla. Zkoušela jsem ji ze zeměpisu: „Jaké máme národní parky?“ Odpověď zněla: „Krkonošský nádorní park.“ „Jaké máme parky?“ Odpověď zněla: „Párky máme – javořícké, spišské, debrecínské.“ Na otázku, co patří mezi její oblíbené koníčky, odpověděla: „Osel.“ Dokázala rozesmát.

Nastalo pubertální období, zdálo se jí, že jsou všichni proti ní a nikdo ji nemá rád. Usoudila, že musí utéct z domu, ale když už, tak pěkně daleko! Měla namířeno do Ameriky (byl to její sen, odmala vyprávěla, že uteče do ciziny). Tohle všechno jsem se dozvěděla od její kamarádky, které se svěřila. Myslela jsem, že je to vtip. Když ale nepřicházela domů, začala jsem se strachovat a brát slova její kamarádky vážně. Zjistila jsem, že doma chybí její oblečení a cestovní taška. Začalo pátrání... Byla u kamarádky, zpočátku ji zapírala. Jeli jsme pro ni společně s manželem. Přivezli jsme ji domů, a já byla jako šílená, hrozně jsem ji zbila a spatřila v sobě svého otce. Od té doby jsem na žádné ze svých dětí nevztáhla ruku.

Danuška nedokončila školu, z čehož jsem byla zklamaná. Říkám si – nikdy není pozdě, proto pevně věřím, že si vzdělání dodělá. Zamilovala se a otěhotněla. Dnes je má dcera ženou, splnil se jí její sen, žije v Americe a čeká druhé dítě.

O Štefankus

Mire čhavoreha ciknorestar pes marahas le dživipnaha. Hin le dvojičkendar, sar ulilas pro šov the jepaš čhon, has nadohordindo. Has avka ciknoro, hoj les te likerel has sar te bi chudlomas karačoňakri šukariben. Marelas pes vaš o dživipen, me man vaš leske sako razos modľinavas. Ajsi cikňi mačkica, so pal late kampil furt te bajinel. Sar mange pal savoreste mišľinav, soha amen pregeľam, avav pre kada avri, hoj sam nekbareder.

Sikavavas les te plavinel. Sako berš leske džalas lačhes, jekh berš geľas andro bazenos ži tel o pindre, dujto berš ži tel o pasos, trito berš ži tel e meň, štvarto berš džalas tel o paňi. Igen paľavas, hoj les sikavava te plavinel. Mire čhavoren hordinavas všadzik – pro phiribena, teatri, kinos, bazena, khangeri the nekbuteder andro veš. Sar predžavas le čhavorenca khatar o kher, kaj bešenas but Roma, o Romňija mandar phučenias: „Ta kaj džas ole batohenca pro dumo?“ Phendom, hoj pro phiriben. „Tu ole čhavoren ča mordines, te len cirdes pal o phiribena.“ The chudle mandar te asal, aľe mange has jekh. Mire čhavore na denašenas korkore avri pre ulica bije miro, džanavas, hoj perdal lende kerav lačhipen, aľe o romane džuvľa man na achalonas. Mišľinav mange, hoj len diňom sa lačhipen, the jekhvar predena peskre čhavorenge.

Pametinav man, sar samas andre khangeri pre omša svato, ta o rašaj amen čhidias avri. Le dvojičkenge has pandž berš, chudle te asal le phure gadžijendar, sar giľaven. Le čhavorengo asaben pre ma avka peľas, hoj chudľom te asal lenca, o japsa le asabnastar mange čulanas pal o čhama, keravas man, hoj rovav. Odgeľam maškaral e omša andral e khangeri, mušindom le čhavorenge te phenel, hoj pes na šmejinel andre khangeri te asal avreng. Džanav... oda razos na somas feder.

Sar phirelas o čhavo andre škola, ta has perdal leste pharipen. Džanavas, hoj miro čhavo pes lačhes sikľola, avka sar aver daja. Bešahas but časos paš o sikaviben. So chudelas o poznamki, ta has mange pro asaben. Ginav andre žiacko kňiška. „Kokiova, phenen peskre čhaske, hoj nane ajso frajeris, sar pestar kerel!“ Diliňi poznamka, vaš kada dilineder odphendipen: „Paňi učitelko, klaminen tu-men, miro čhavo frajeris HIN!“ Mindar somas achalutňi daj.

Pro učňovsko has „zaujimavo.“ Andre leskre jakha mindar prindžardom, hoj pes vareso andre škola kerel. Dochudavas lestar the buteder dives. Sar pre kada avľom avri, na mišľinavas, geľom andre škola. Somas odej buterval. Na rado dikhavas krivda, aňi miro čhavo. Le učitelencia has varekana phares pes te dovakerel, aľe has razi, so la učitelka davas čačipen. Furt phenavas le čhaske, kaj te del paťiv le učitel. Le raklorenca has phareder, varesavenge ča phenavas the denas peske te phenel, denas smirom mire čhas, varesaven mušinavas te čhinel pal o muj, odchudias len jekh pal jekheste avri. Miro rom pes kija kajse veci na thovlas, na has les zor pro čačipen.

Le čhaha peske but ori dahas duma pal o vesmiros, pal o ulipen le svetoskro, pal o garudipen, pal o manuša. Delas man, delas bi pes te phenel, filozoficko phučibena, pre save na džanavas te odphenel. Kamelas sa te džanel, makarsavo garudipen.

Se synem jsme ze všech sil společně od malička za všechno bojovali. Je z dvojčat, když se narodil v šesti a půl měsících, byl nedonošený. Byl tak maličký, že chovat ho bylo, jako bych držela v náruči křehkou vánoční ozdobu. Bojoval o život a já se za něj modlila každou vteřinu. Takové malé koťátko, které potřebovalo neustálou péči. Zpětně, když si vzpomenu, čím vším jsme společně procházeli, docházím k závěru, že jsme vavřínoví vítězi.

Učila jsem ho plavat. Každý rok udělal velký pokrok, jeden rok vlezl do bazény po lýtko, druhý rok po pás, třetí rok po krk, čtvrtý rok začalo splývání. Má trpělivost byla převeliká a víra, že ho naučím plavat, dostatečná. Své děti jsem brávala na různé kulturní akce, na túry, do divadla, do kina, do bazénů, do kostela a nejvíce do lesa. Když jsem procházela s dětmi kolem domu, kde bydlelo mnoho Romů, místní ženské se mě ptaly: „Kam jdete s těma batohama na zádech?“ Odpověděla jsem, že na výlet. „Ty ty děti jenom morduješ, když je taháš na túry.“ A začaly se mi posmívat, jenže já to brala s rezervou. Mé děti nepobíhaly samy venku na ulici bez dozoru, věděla jsem, že pro ně dělám dobrou věc, ale málokterá z romských žen mi v tomhle rozuměla. Myslím si, že jsem jim dala vše dobré, a doufám, že to budou předávat dál svým dětem.

Pamatuji si, jak jsme jednou byli v kostele na mši svaté a pan farář nás vyhodil z kostela. Dvojčatům bylo pět let, začala se smát starým babičkám, jak zpívají. Dětský smích na mě tak zapůsobil, že jsem se začala smát s nimi, slzy smíchu mi stékaly po tváři, předstírala jsem, že dojetím ze zpěvu pláču. Odešli jsme uprostřed mše z kostela ven, musela jsem dětem vysvětlit, že posmívat se druhým je špatné, natož v kostele. Víím, nebyla jsem v tu chvíli zrovna příkladem.

Období školních let bylo pro Štefánka utrpením. Měla jsem o jeho studijních předpokladech velké mínění jako každá jiná matka. Seděli jsme dlouhé hodiny u vysvětlování, procvičování a zkoušení. Poznámkám v žákovské jsem se smála. „Paní Kokyová, vysvětlete svému synovi, že není takový frajer, za jakého se pokládá!“ Hloupá poznámka, proto ještě hloupější odpověď: „Paní učitelko, mylíte se, můj syn frajer JE!“ V tu ránu jsem byla chápající matkou.

Studium na učilišti bylo „zajímavé.“ V jeho očích jsem vždycky okamžitě poznala, že se ve škole něco děje. Dolovala jsem to z něj i několik dnů. V momentě zjištění nebylo žádného váhání, vyrazila jsem do školy. Chodila jsem tam často. Nesnášela jsem křivdu, stejně jako můj syn. Domluva s učiteli byla někdy sporná, byly i situace, kdy jsem dala paní učitelce za pravdu. Neustále jsem vedla syna k tomu, aby si učitelů vážil. Se spolužáky to bylo těžší, některým jsem domlouvala ústně, dali si říct a syna nechali na pokoji, s některými jsem řešila věci ručně, postupně jsem si je odchyťovala venku. Můj manžel se nikdy k těmhle věcem neměl. Neměl smysl pro spravedlnost.

Se synem jsme strávili spoustu hodin povídáním o vesmíru, o stvoření světa, o záhadách, o lidech. Pokládal mi, dalo by se říct, až filozofické otázky, na které jsem neměla odpověď. Chtěl rozluštit každou záhadu, každé skryté tajemství.

Bešiben andre taška

Miro dživipen džal foroha Hradcoste the Prahate. Peskro kheriben hordinav andre miri bari taška. Phiriben pal o Prahakre ulici upre tele man na bavinel. Akor somas rado, sar loke šereha pre miro phiko figinlas kabelka, has andre late ča o papira, telefonos, peņezenka the cigarekli.

Miri postava pes chudel te kerel aver, o dumo mange bandol. Previsarav man kije jekh sera tel o pharipen la taškatar. Bije zor odperav the miro rom pre ma furt thovavel. Mire mišli hin avka rozčhivkerde, hoj man na džanav korkori andre peste te rakhel. Paťav, hoj jekhe d'iveseste dodžava kijo lačo drom, the na mušinava te hordinel bari taška, hordinava mange cikni kabelkica.

Dikhav pre miri keřka pro danda the avel mange pre mišla but veci. La keřkake kampil te avel pro jekh than, nekfeder andre kupeľka, aľe me la hodrinav baľimen andre taška andro umelo šačkos. Ajso űisavo čujiben.

But olestar, so asavas mira pheňatar. Furt has pro aver thana, sar odgeľas khatar peskro rom. Hordinlas peha bare taški. Akana prelav lakro drom. Na som ajsi, so bi kamľomas te vandrinel. Ča rodav smirom the jekh than, kaj bi avľomas. Ča kampil mange but veci te dokerel. Ča kampil mange časos te zaphandel jekh džživipnaskri sik.

Kamav te chudel te mišľinel pre peste! Kas chal goda, so kamav me? Ča miri taška man achaľol, hordinav andre late peskro čorikano kher.

Bydlení v tašce

Můj život koluje mezi městy Hradec Králové a Praha. Svůj domov nosím ve své velké tašce. Plahočení pražskými ulicemi sem a tam mě nenaplnuje. Milovala jsem, když se na mém rameni bezstarostně volně houpala kabelka, ve které byly pouze doklady, telefon, peněženka a cigarety.

Moje postava se začíná měnit, páteř se mi deformuje. Nakláním se k jedné straně pod tíhou těžké tašky. Vyčerpáním padám a můj manžel mě neustále obviňuje z nevěry. Mám myšlenky rozházené tak, že se sama v sobě nedokážu orientovat. Věřím, že jednoho dne dojdou k správnému rozhodnutí a už s sebou nebudu muset vláčet obrovskou tašku. Zaměřím se opět na malou dámskou kabelku.

Dívám se na svůj zubní kartáček a napadá mě spousta věcí. Kartáček má být na jednom místě, nejlépe v koupelně. Kdežto já ho nosím v tašce, zabalený v igelitovém pytlíku. Divný pocit.

Kdysi dávno jsem se vysmívala své sestře. Neustále kočovala z místa na místo, když odešla od svého muže. Tahala s sebou obrovské tašky. Nyní její cestu přebírám já. Nejsem zrovna typ, který by miloval neustálé kočování. Jen hledám klid a usazení se na jednom místě. Jen si potřebuji spoustu věcí ujasnit. Jen potřebuji čas na uzavření jedné životní kapitoly.

Chci začít myslet na sebe! Koho zajímá, co chci já? Snad jen má taška mi rozumí, vláčím v ní svůj skromný byt.

Mira sasakro parušagos

E sasuj nasvali. Ande la khere andral e špitała. Bajinel pal late e nekterneder čaj, e Libuška. Na kamelas la odoj te mukel. Del la te chal, pačarel la he del la o draba. Jekh rat lake mušinde te vičinel e sanitka, bo lake pełas bibachtales. Imar la khere na mukle.

Kheral pal o Slovensko amenge vičinde, hoj mułas e sasuj. Mułas jekhe berše-ha he jekhe d'iveseha pal peskro čavo. Has nasvali, našađas e godi the maj trival pal peste la has poražka. Miro rom has kalestar igen dukhado. Našti sovlas, rovlas.

Oda d'ives, so has o pohrebos, la tosara ande khere pre jekh ora. O Roma la vartinenas. O džene pal late phirenas. Vareko pes lake mangelas, hoj te odmukel lenge, so peske kerde abo phende, vareko la avłas mek te dikhel, džikim la thovna andre phuv. Pałis vaš lake avłas o hrobaris the liğende la pre mulaňi bar.

Khere gełam la mašinaha, oda d'ives has dujengro o pohrebos. Sar dogełam pro Slovensko užarlas amen pre štacija o šogoris, liğendaś amen le motorihha khere ke peste. Gełam andre khangeri. E šogorkiňa, e Libuška, gełas pal o raśaj, phendaś leske, hoj e sasuj phirelas andre khangeri, hoj has paš e zpoveda. Chochađas le raśajeske, bo te bi phendaśas, hoj andre khangeri na phirelas, ta bi na kerelas e omša.

Beśahas andre khangeri, soča šunavas le raśajeskri duma, ta mange has na lačhes. Le Romenge phendaś, hoj ko na phirela andre khangeri, ta les o Del kija peste na lela. Kada mange na kampałas te šunel. Pal ma beśenas o Romňija, he kereñas pletki, avri dikhenas le dženem. Na čitenas, furt denas duma. O raśaj pałis avri kidelas o love andro ajsko koşikocis.

Savore gełam pre mulaňi bar. Odoj has e sasuj andro močto odkerđi. Gełom pre late te dikhel. Sar dživlas, ta man kamelas te dikhel, kamelas pre ma te kerel vika aščal miro rom. Hoj man zakamađom andre gadžeste. Odmanglom man lake. Thodom lake andre žeba love, cukri, so rado chalas, the cigarekli. Sar pre late zadikhlom, džavas tele te perel: e sasuj dichinlas. Na kamavas te paťal, hoj hiňi muľi. O sinovcos man ojarik liğendaś het.

O džene phirenas kijo močto. O terne lake baśavnas. Na has mange pre dzeka, sar baśavnas. Te merel phureder dženo, kampil te vičinel ole nekfederen lavutaren, bo kaja romňi but predžidilas. Avri barardaś eňa čhavoren.

Pre savorende dikhavas. Užaravas, hoj o parušagos ela avka, sar so dikhlom sar čajori. Kana o Roma zdiliňaľonas, rovnas, chučkernas andro močto, cirdenas peske avri o bala. Somas prekvapimen, nič kajso pes na ačilas. Ole manušen na has japsa. „Soske na roven, soske na zdiliňaľon?“ phučavas. „Oda bi mušindaśas te rovel he te zdiliňaľol sako razos,“ has mange odphendo. Andre mire romeskri famelija but meren o džene. Sako berš vareko. O džene imar prisikľile pre ada, hoj vareko merel. Avresar dikhen pro meriben.

Pre mulaňi bar ačhilom džikim la na ućarde andre la phuvaha.

Pal e mulaňi bar gełam andro sastreskro kher. Odoj avenas o Roma te bešel. Mire duj šogorkiňi maťile. Chudle te asal. Phučlom lendar, soske asan te e sasuj amenge mułas. Phende mange, hoj joj pre lende mukhłas asaben. Hoj na džal lenge te rovel. Jekhe Romes o čhave liğende avri andral o kher the le stolkoha, maťilas the delas diliňipen duma.

Na rado dikhav paruśaga!

Pohřeb mé tchyně

Tchyně onemocněla. Přivezli ji ze špitálu. Stará se o ni její nejmladší dcera Libuška. Nechtěla ji nechat v nemocnici. Krmí ji, přebaluje a podává jí léky. Jednu noc se jí hodně přitížilo, museli zavolat záchranku. Domů už nebyla propuštěna.

Zavolali nám ze Slovenska, že zemřela. Umřela do roka a do dne po svém synovi. Byla nemocná, ztratila paměť a třikrát za sebou prodělala mrtvici. Mého muže ta zpráva hrozně zasáhla. Nemohl spát, plakal.

V den, kdy se konal pohřeb, ji nejprve na jednu hodinu přivezli domů. Lidé, co ji znali, ji přicházeli vartovat. Někdo ji přišel poprosit o odpuštění, kvůli tomu, co si udělali nebo řekli, někdo se s ní jenom přišel rozloučit, než bude pohřbena. Potom přijel hrobař a odvezl ji na hřbitov.

Na Slovensko jsme jeli vlakem, pohřeb byl ještě ten den ve dvě hodiny odpoledne. Na nádraží na nás čekal švagr, odvezl nás k sobě domů. Šli jsme do kostela. Švagrová Libuška navštívila faráře a řekla mu, že tchyně do kostela chodila a byla i u zpovědi. Lhala mu, protože kdyby řekla, že do kostela nechodila, nesloužil by za ni mši.

Seděli jsme v kostele, ale jak jsem poslouchala farářovo kázání, bylo mi čím dál tím hůř. Romům kázal, že ten, kdo nebude chodit do kostela, toho Bůh nepřivede do království svého. To jsem vážně nemusela poslouchat. Za mnou seděly ženské, probíraly drby a pozorovaly ostatní lidi. Vůbec neztichly, neustále mluvily. Farář potom vybíral peníze do košíčku.

Všichni jsme se odebrali na hřbitov. V odkryté rakvi tam ležela tchyně. Šla jsem se na ni podívat. Když žila, chtěla mě vidět, chtěla mi vynadat kvůli mému muži, že jsem se zamilovala do gádže. Požádala jsem ji o odpuštění. Vložila jsem jí do kapsy peníze, bonbony, které měla ráda, a cigarety. Když jsem se na ni zadívala, šlo na mě mdlo, tchyně dýchala. Nechtělo se mi věřit, že je mrtvá. Synovec mne odvedl stranou.

Lidé přicházeli k rakvi. Hráli mladí muzikanti. Nelíbilo se mi, jak hráli. Když umře starší člověk, měli by se pozvat ti nejlepší hudebníci. Protože tahle žena si prožila své. Vychovala devět dětí.

Všechny jsem sledovala. Očekávala jsem, že pohřeb proběhne jako za mých dětských let, kdy Romové u hrobu hysterčili, plakali, skákali do něj, rvali si vlasy. Byla jsem překvapená, nic takového se nedělo. Těm lidem ani netekly slzy. „Proč nepláčete, proč nevyvádíte?“ ptala jsem se. „To bychom museli plakat a vyvádět každou chvíli,“ dostalo se mi odpovědi. V manželově rodině teď umírá až příliš mnoho lidí. Každý rok někdo další. Už si na to zvykli. Mají na smrt jiný pohled.

Na hřbitově jsem zůstala, dokud ji nepřikryli zemí.

Po pohřbu jsme zamířili do domu mého tchána. Romové si tam přicházeli posedět. Moje dvě švagrové se opily. Začaly se smát. Zeptala jsem se, proč se smějí, když nám umřela tchyně. Odpověděly mi, že na ně smích poslala ona sama, že jim nejde plakat. Jednoho Roma kluci vynesli z domu ven i se židlí, opil se a mluvil hlouposti.

Nemám ráda pohřby!

Paramisa perdal mira čakra čajori Sofia

E Sofia, so la vičinelas lakri baba Kofinka, geľas pes te predľal. Avri has ajso řukar novembreskro tato. O khamoro pre late upral asalas the kamelas pes te bavinel. Dromeha pes rakhľas cikne mivaloha, bondľardes andro klubkos, fejs ričinlas. „Au, au... sa man dukhal.“ Phare jakhenca geľas ke leste pašeder the phučľas lestar, so hin leste. O mivalis odphendľas: „Nasvalo som, řiko mange na dľanel te pomoľinel, moľno man imar na sastľarava avri.“ E Kofinka na uľarľas the hlad-kindľas les. Delas leske duma ola nekřukarader paramisi pal o cikno mivalos, so les calo svetos rado dikhelas. Oda has oda, so leske kampelas. Le cikne mivalos na has ko te hladkinel the te del les řukar lav. Mindľar has sastľardo. Vař kada la diňas trin balonki. Ola balonki na has običajne, has čarovne. Ko len chudľas, ta pes leske ačhiľas oda, so kamelas. O kamľaripen pes na muřinelas te phenel, te řundľol, dľanenas te ginel andre miřľa the andro jilo.

E čajori dľivľas but časos la babatar the le papustar avrethe. Dľivľas dur pal o oceanos (baro paňi). Lakro kamľaripen has, hoj len te dikhel he te obchudel. Le balonenge na kampelas řič te phenel. Řisostar řič pes hvazdľas bari barvaľ, e čajori fejs ľikerľas andro vastora o čarovne baloni. Rakhľas pes upral e phuv, ľigenenas la upre the dur. Uřľinľas cez oceanos, but fori, mori the ľeni. Uřľinľas avka fejs, hoj na zbačindľas, sar imar pašes khatar o kher. Avľas lake pre miřľa te phučel: „Balonki, dľanen, kaj e baba the o papus beřen? Prindľaren lengri adresa?“ O balonki chudle te asal. „Řaj dľanes, hoj dľanas... maj odoj aveha.“ Na has olestar but the e čajori has pro balkonos paš e baba the papus. Mukhľas o balonki, paľikerdľas the le vastoreha kerdľas pa. „Ma paľiker amenge, aľe le mivaloske, so les avri sastľardľal.“ Dikhelas sar uřľinen, ři kim na nařľile.

E Kofinka durkindľas pro vudar. O papus na řundľas, bo has kařuko sar kař, aľe e baba řundľas the odkerdľas lake o vudar. Perřo peske miřľinelas, hoj o Je-řiřkus zdiliňalľilas the andľas lenge o darunki sigeder. Obchudľas peskra čakra čha the radiřagoha chudľas te giľavel giľi, sar has cikňori andre perňicica. O papus andro radiřagos chudľas te rovel, la Kofinkake has phares, phendľas, hoj imar řigda len na omukhela.

Pohádka pro mou vnučku Sofii

Sofie, kterou její babička přezdívala Kofinka, se vydala na procházku. Venku bylo nádherné, neobvykle teplé listopadové počasí. Sluníčko se na ni shora usmívalo a chtělo si hrát. Cestou narazila na malého mývala, schouleného do klubíčka, hlasitě naříkal. „Au, au... všechno mě bolí.“ Se smutnýma očima k němu přistoupila blíže a zeptala se ho, co že mu je. Mýval odpověděl: „Jsem nemocný, nikdo mi neumí pomoci, a už se asi nevylčím.“ Kofinka neváhala a pohladila ho. Vyprávěla mu ty nejlaskavější pohádky o malém mývalovi, kterého měl celý svět rád. To bylo to, co potřeboval. Chybělo mu pohazení a vlídné slovo. Malý mýval se rázem vyléčil. Na oplátku jí daroval tři balónky. Ty balónky nebyly vůbec obyčejné, byly kouzelné. Kdo se jich dotknul, splnilo se mu přání. Přání se nemuselo vyslovit nahlas, balónky uměly číst v myšlenkách a v srdci.

Holčička žila dlouhou dobu odděleně od své babičky a dědečka. Žila daleko za oceánem. Jejím přáním bylo setkat se s nimi a obejmout je. Balónům nebylo třeba nic vysvětlovat. Najednou se zvedl silný vítr. Holčička ve svých ručičkách pevně svírala kouzelné balóny. Ocitla se nad zemí, odnášely ji vysoko a daleko. Letěla přes oceán, spoustu měst, moří a řek. Letěla tak rychle, že si ani nevšimla, jak blízko je domova. Napadlo jí zeptat se: „Balónky, nevíte, kde bydlí babička a děda? Neznáte jejich adresu?“ Balónky se začaly smát. „To víš, že známe... za malou chvíli tam budeš.“ Netrvalo dlouho a holčička se ocitla u prarodičů na balkónu. Pustila balónky z ruky, poděkovala a zamávala jim. „Nám neděkuj, poděkuj mývalovi, kterého jsi vyléčila.“ Sledovala, jak odlétají pryč, dokud se jí neztratily z pohledu.

Kofinka zaklepala na balkónové dveře. Děda neslyšel, protože byl hluchý jako poleno, zato babička slyšela a otevřela dveře. Nejdříve si myslela, že se Ježíšek spetl a nadělil jim dárek o něco dříve. Objala svou vnučku a radostí začala zpívat tu stejnou písničku, jako když byla Kofinka ještě v peřince. Dědeček se radostí rozplakal, Kofinka zjihla a slíbila, že už je nikdy neopustí.

